

Висновок Незалежної медійної ради № 55

щодо матеріалу онлайн-медіа «СтопКор» та дій журналістки Марини Тітової

м. Київ

6 липня 2023 р.

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

1. До Незалежної медійної ради надійшла скарга Дани Окоманюк щодо матеріалів онлайн-медіа «СтопКор» та дій журналістки Марини Тітової в процесі комунікації щодо випадку згвалтування. У грудні 2022 року Дана Окоманюк оприлюднила допис про пережите у 2012 році згвалтування на власній сторінці в інстаграмі. Згодом, у лютому 2023 року, в особистих повідомленнях до Дани Окоманюк звернулася журналістка Марина Тітова, представниця медіа «СтопКор», і попросила надати номер гвалтівника «для представлення позицій усіх сторін цієї ситуації». Після обурення Дани Окоманюк форматом комунікації журналістка опублікувала [матеріал-відповідь](#) на вебсайті медіа «СтопКор» та на інстаграм-сторінці видання. Також журналістка публікувала інформацію про Дану Окоманюк на особистій сторінці в інстаграмі, зокрема таку, що пов'язана з особистим життям потерпілої та яка жодним чином не є дотичною до теми матеріалу. Дана Окоманюк звернулася до НМР зі скаргою щодо матеріалу «[Об'єктивність чи хайп? Відповідь Дані Окоманюк](#)» на вебсайті «СтопКор» та щодо активності Марини Тітової на її особистій сторінці в інстаграмі.

2. Згідно з пунктом 12 Положення про Незалежну медійну раду, скаргу Дани Окоманюк визнано частково прийнятною. Так, справа складається з двох частин:

- Скарга є **прийнятною в частині оцінювання матеріалу на вебсайті онлайн-медіа «СтопКор»** з огляду на необхідність прояснити порядок

застосування журналістських стандартів під час створення такого типу матеріалів.

- Скарга є **неприйнятною в частині оцінювання дій журналістки Марини Тітової на її особистій сторінці в інстаграмі**. Відповідно до [положення](#), Незалежна медійна рада розглядає справи, які стосуються порушень, вчинених медіа або їхніми працівниками, а тому публікації на особистих сторінках не підпадають під юрисдикцію експертного органу. Принагідно Незалежна медійна рада нагадує про [Рекомендації щодо поведінки журналістів у соцмережах](#), де однією з фундаментальних засад етичної та неупередженої журналістики є принцип нейтральності у веденні особистих соцмереж. Хоча гострі коментарі щодо матеріалів, над якими журналіст працює в медіа, не становлять прямого порушення [Кодексу етики](#) (Кодексу), Незалежна медійна рада наголошує, що умисне використання особистих сторінок для поширення матеріалів, які, будучи опублікованими в медіа, не відповідали б журналістським стандартам, за певних обставин може порушити принцип 19 Кодексу (свідоме порушення стандартів) не в аспекті змістовного наповнення матеріалів, а в аспекті недобросовісної поведінки журналіста як складової процесу журналістської роботи. Тому Незалежна медійна рада застерігає від необачного використання особистих профайлів для коментування чи рефлексій на дотичні до робочих питань теми у випадках, коли це підриває неупереджений образ журналіста, свідчить про брак об'єктивності під час створення матеріалу або є способом поширити матеріали, що інакше порушили б етичні стандарти.

II. РЕГУЛЮВАННЯ

1. [Конституція України](#)

Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя.

2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини)

Стаття 8. Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.
2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 10. Свобода вираження поглядів

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.
2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.

3. Закон України «Про захист персональних даних»

Стаття 6. Загальні вимоги до обробки персональних даних

6. Не допускається обробка даних про фізичну особу, які є конфіденційною інформацією, без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

4. Закон України «Про інформацію»

Стаття 2. Основні принципи інформаційних відносин

1. Основними принципами інформаційних відносин є:

гарантованість права на інформацію;
відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією;
достовірність і повнота інформації;
свобода вираження поглядів і переконань;
правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації;
захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя.

Стаття 11. Інформація про фізичну особу

2. Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження.

Стаття 29. Поширення суспільно необхідної інформації

1. Інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, тобто є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення.

2. Предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо.

5. [Кодекс етики українського журналіста](#) (редакція 2013 р.)

3. Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини

Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини. При цьому не виключається його право на журналістське розслідування, пов'язане з тими або іншими подіями і фактами, якщо суспільна значущість інформації, яка збирається і поширюється журналістом, є вищою, ніж приватні інтереси особи.

6. Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста

Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста. Журналісти і редактори повинні

здійснювати кроки для перевірки автентичності усіх повідомлень, відео- та аудіоматеріалів, отриманих від представників загалу, фрілансерів, пресслужб та інших джерел.

8. Редакційна обробка матеріалів, включаючи знімки, текстівки, заголовки, відповідність відеоряду та текстового супроводу тощо, не повинна фальсифікувати зміст

Редакційна обробка матеріалів, включаючи знімки, текстівки, заголовки, відповідність відеоряду та текстового супроводу тощо, не повинна фальсифікувати зміст. Необхідно повідомляти аудиторію про подання відрепетируваних та реконструйованих новин.

9. Факти, судження і припущення мають бути чітко відокремлені одне від одного

Факти, судження та припущення мають бути чітко відокремлені одне від одного. Неприпустимим є розповсюдження інформації, що містить упередженість чи необґрунтовані звинувачення.

10. Точки зору опонентів, у тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано

Точки зору опонентів, у тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано. Так само мають бути подані оцінки незалежних експертів.

6. [Резолюція ПАРЄ 1003 \(1993\)](#) «Про етичні принципи журналістики»

3. Основним принципом будь-якої етичної засади журналістики є те, що повідомлення та міркування слід чітко розділяти, змішувати їх недопустимо. Повідомлення — це інформація про факти й події, тоді як міркування — це вираження поглядів, ідей, вірувань або оціночних суджень з боку медіакомпаній, видавців і журналістів.

4. Поширення повідомлень має базуватися на принципі достовірності, що забезпечується відповідними засобами перевірки й доказів, а також на неупередженості подання, опису й розповіді. Чутки не повинні бути складовою повідомлень. Заголовки та виклад повідомлень мають відображати сутність представлених фактів і даних якомога точніше.

5. Висловлення міркувань може включати думки або коментарі стосовно загальних ідей чи зауваження відносно повідомлень, що стосуються поточних подій. Хоча міркування обов'язково є суб'єктивними, а тому не можуть і не

повинні відповідати критерію вірогідності, слід вимагати, щоб міркування висловлювалися чесно й відповідно до етичних засад.

15. Ні видавці, ні власники, ні журналісти не повинні вважати, що вони є власниками новин. Новинні організації повинні ставитися до інформації не як до товару, а як до основного права громадянина. З цією метою медіа не повинні використовувати ані якість, ні зміст новин чи думок з метою збільшення кількості читачів чи аудиторії, зі зростанням якої збільшується рекламний дохід.

21. Отже, журналістика не повинна змінювати правдиву й неупереджену інформацію або чесні думки, використовувати їх на користь ЗМІ, намагаючись створити чи сформувану громадську думку, оскільки законність журналістики ґрунтується на ефективній повазі до основоположного права громадян на інформацію як складовій поваги до демократичних цінностей. Тому журналістика, пов'язана із законними розслідуваннями, обмежується достовірністю й чесністю інформації та думок і є несумісною з журналістськими кампаніями, що проводяться на підставі заздалегідь випрацьованих позицій і спеціальних інтересів.

22. У журналістиці інформація та міркування мають поважати презумпцію невинуватості, зокрема коли йдеться про справи, що перебувають у провадженні, й утримуватися від проголошення рішень.

23. Слід поважати право осіб на приватне життя. Особи, які обіймають публічні посади, мають право на захист особистого життя, за винятком тих випадків, коли їх приватне життя може вплинути на їхню публічну діяльність. Той факт, що особа займає державну посаду, не позбавляє її права на повагу до її приватного життя.

III. ОЦІНКА ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА І ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ

1. Незалежна медійна рада нагадує, що тематика згвалтувань та інших злочинів проти статевої свободи є дуже чутливою, а тому журналістам слід надзвичайно обережно висвітлювати інформацію, пов'язану зі скоєнням таких злочинів, як у частині захисту особи потерпілої (що Незалежна медійна рада розглядала в [справі проти трьох медіа](#)), так і в процедурних аспектах збору інформації, її верифікації та повноти оприлюднення. Це стосується не тільки викладення матеріалу, а й комунікації з потерпілою, пріоритету того, щоб зайвий раз не травмувати її та не призводити до відтворення негативного досвіду. Незалежна медійна рада, зокрема, розробила [Рекомендації щодо спілкування з постраждалими від війни](#), частина з яких застосовна до інтерв'ювання і комунікацій і в інших чутливих контекстах, як-от щодо постраждалих від злочинів.

2. У ситуації з матеріалом [«Об’єктивність чи хайп? Відповідь Дані Окоманюк»](#) важливо усвідомлювати його природу. З одного боку, публікацію позначено як «точку зору», що натякає на характер авторської колонки — матеріалу, який не є журналістським за своєю природою, а отже не передбачає застосування журналістських стандартів до його вмісту. Незалежна медійна рада схвально сприймає належну категоризацію матеріалу на вебсайті онлайн-медіа і [нагадує](#), що суб’єктивну позицію щодо тих чи інших питань журналістам варто висловлювати саме в авторських колонках, а не в новинних матеріалах.

З іншого боку, у матеріалі Марина Тітова підписана як шеф-редакторка медіа «СтопКор» та частково виступає від імені медіа, послуговуючись такими фразами, як *«ми на “СтопКорі” завжди керуємося...»*, і висловлюючись від першої особи множини: *«ми»*, *«нас»* тощо. Це передбачає, що цей конкретний матеріал є не лише особистою позицією авторки, а й позицією самого медіа «СтопКор». І хоча авторську колонку некоректно буде оцінювати, застосовуючи журналістські стандарти новинних матеріалів і розслідувань, у цій історії присутній ще й процедурний аспект — сам порядок комунікації з потерпілою та подальші образливі висловлювання на її адресу як частина журналістської роботи в широкому сенсі. Ба більше, до авторських колонок все ще застосовні базові етичні вимоги, а також загальні законодавчі вимоги (на кшталт заборони мови ворожнечі, дифамації чи нелегальних закликів). Тому Незалежна медійна рада вважає своїм обов’язком дати оцінку саме цим діям Марини Тітової та медіа «СтопКор».

3. **Принцип 3 Кодексу етики (повага до приватності) та стаття 2 Закону України «Про інформацію».** Європейський суд з прав людини, оцінюючи справи за статтями [8](#) (право на приватне життя) та [10](#) (свобода вираження) [Європейської конвенції з прав людини](#), наголошує на тому, що приватне життя охоплює право на гідне ставлення, тоді як деякі дії медіа можуть прямо порушувати гідність особи надмірним втручанням чи негативно впливати на психіку неетичними діями. Зазвичай мінімальна шкода людині може бути виправдана у випадках, коли досягнення журналістських цілей іншими способами є неможливим або невиправданим. Аналогію можна провести з додаванням до матеріалів чутливих зображень — наприклад, у [MGN Ltd v the United Kingdom](#) факт про лікування Наомі Кемпбелл від наркозалежності був у публічному інтересі, і публікація цієї інформації переважала над її правом на приватність, а от фото того, як вона залишає центр реабілітації, явно було зайвим, адже не додавало жодної нової інформації для аудиторії. Ба більше, суд оцінив, що не було іншого способу повідомити читачам таку важливу

інформацію. Тобто стандарт є таким, що не має бути інших способів отримати інформацію, а сама така інформація має бути необхідною для розуміння контексту і деталей справи.

У цьому випадку, по-перше, виникає запитання, чи справді було необхідно отримувати коментар людини, яка, ймовірно, вчинила зґвалтування. Журналісти не спробували ані спершу знайти кримінальну справу, ані зробити пошук інформації в інших ресурсах, щоб зрозуміти, чи був розголос такої інформації у 2012 році. Ба більше, журналісти не навели об'єктивних сумнівів у тому, що злочинного діяння вчинено не було, — наприклад, не було публічних заперечень цієї історії чи свідчень, що авторка допису в інстаграмі регулярно поширювала недостовірну інформацію. Тобто не зрозуміло, чим саме керувалися журналісти під час спроб отримати в жертви номер людини, яка, ймовірно, скоїла злочин.

По-друге, журналісти явно не розглядали альтернативних способів отримати номер цієї людини, навіть якщо вони вбачали нагальну потребу в отриманні альтернативної точки зору. Очевидно, що просити номер телефону в постраждалої від зґвалтування за жодних обставин не є етичним вчинком, ба більше — це лише поглиблює страждання потерпілої й порушує її гідність, адже ставить під сумнів пережитий нею негативний досвід та навіть може становити «звинувачення жертви» (від англ. «[victim blaming](#)»). Тому сукупно дії Марини Тітової під час комунікації з потерпілою є порушенням приватності в розрізі спричинення значної шкоди гідності Дани Окоманюк, а також заподіяння їй додаткових страждань, пов'язаних з її негативним досвідом. Це, своєю чергою, порушує принцип 3 КЖЕ та статтю 2 Закону України «Про інформацію».

4. Принцип 19 Кодексу (порушення журналістської етики в широкому сенсі). Окрім неетичної поведінки, пов'язаної з уточненням травмувальних деталей, Марина Тітова також продовжила дискусію на тему поведінки потерпілої, використовуючи «СтопКор» як майданчик для поширення інформації. Хоча, як уже зазначалося раніше, розглядувана стаття маркована як особиста думка, а тому не мусить відповідати ані принципу об'єктивності, ані повноти, за своєю суттю матеріал є позицією медіа з приводу ситуації, що сталася. І цю позицію важко назвати такою, що відповідає стандартам журналістської етики.

Так, починаючи від заголовка («*об'єктивність чи хайп*») і завершуючи змістовим наповненням, матеріал спрямований на дискредитацію постраждалої від злочину. Він також містить образливі висловлювання, як-от:

- *«Мені також цікаво, як має питання про номер телефону стало “гіршим в житті повідомленням”. Чому “гіршим в житті” не стало повідомлення з тролінгом від твалтівника? Про яке вона сама ж написала. Але то таке, суб’єктивне».*
- *«Хочу наголосити, що коли оприлюднюєш свою історію в публічну площину, то треба усвідомлювати, що в БУДЬ-ЯКОЇ історії є дві сторони. І незалежні медіа підходять саме таким чином до всіх історій».*
- *«Сподіваюся, що після такої бурхливої реакції українці нарешті дізнаються про Дану у тому числі і як про письменницю. Бо очевидно, що талант у створенні контенту в неї є».*

З цього можна зробити висновок, що журналістка використала формат авторської колонки для створення негативного образу постраждалої від злочину через те, що остання зробила зауваження про неетичну комунікацію і оприлюднила цю історію в мережі. Така поведінка загалом може вважатися порушенням принципу 19 Кодексу, адже журналістка повелася неетично й після невдалої комунікації з потерпілою, в широкому сенсі порушуючи журналістську етику як образами на адресу Дани, так і тим, що спробувала розв’язати журналістське питання в авторській колонці, що не передбачало ані можливості відповісти на звинувачення, ані збалансованого подання інформації. На додачу це ще й спричинило додаткову травму для потерпілої, якій довелося переживати наслідки цієї скандальної історії.

IV. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Незалежна медійна рада:

1. Вважає справу неприйнятною в частині оцінювання дій Марини Тітової на її особистій сторінці в інстаграмі через брак юрисдикції Незалежної медійної ради, втім радить журналістам утримуватися від професійних висловлювань у приватних профайлах для чіткого розмежування особистої і професійної активності.
2. Вважає, що в матеріалі [«Об’єктивність чи хайп? Відповідь Дані Окоманюк»](#) Марини Тітової, опублікованому в медіа «СтопКор», містяться порушення **статті 2** Закону України [«Про інформацію»](#), а також **принципів 3** (повага до приватного життя) та **19** (свідоме порушення журналістської етики) [Кодексу етики українського журналіста](#).

Результати голосування: «За висновок» —9;
«Проти висновку» —0;
«Утримались» —0.

Голова Незалежної медійної ради

О. Довженко

Секретар Незалежної медійної ради

О. Голуб

Секретар Незалежної медійної ради

П. Моїсєєв